

УДК 373.015.31:613

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.16>

Наталія СУШИК

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Україна, 43025
ORCID: 0000-0001-9878-9115

Бібліографічний опис статті: Сушик, Н. (2023). Формування здоров'язбережувальної компетентності дітей у реалізації технології соціального виховання особистості «Вчимося жити разом». *Ввічливість. Humanitas*, 3, 130–137, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.16>

**ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ
У РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
«ВЧИМОСЯ ЖИТИ РАЗОМ»**

У статті визначені сутність, структура, зміст, етапи формування здоров'язбережувальної компетентності, обґрунтовані особливості технології соціального виховання «Вчимося жити разом» дітей молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку: 1) цілеспрямована; 2) модульна; 3) групова; 4) інтерактивна. Мета дослідження – обґрунтувати об'єкт, суб'єкт, мету, завдання, структуру, зміст, форми, методи, тривалість, умови ефективної реалізації технології соціального виховання дітей «Вчимося жити разом». Об'єктом технології є діти молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку. Суб'єктами реалізації технології є соціальні педагоги, педагоги закладів загальної середньої освіти, фахівці із соціальної роботи. Мета та завдання технології, спрямована на розвиток, формування інтегрованої сукупності компетентностей (здоров'язбережувальної, життєвої, комунікативної, правової, соціальної) дітей молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку. Структура та зміст технології складається з п'яти модулів: 1) «Здоров'я людини»; 2) «Фізична складова здоров'я»; 3) «Психічна складова здоров'я»; 4) «Духовна складова здоров'я»; 5) «Соціальна складова здоров'я». Форми реалізації технології – тренінг, тренінгові заняття. Методи реалізації технології: бесіда, інтерактивна презентація, інформаційне повідомлення, демонстрація відео, мозковий штурм, дискусія, дебати, метод вправ, робота в групах, кейс-метод, проєктивне малювання. Тривалість реалізації технології передбачає проведення занять тренінгу упродовж року: 1) для учнів 1–4 класів (дітей молодшого шкільного віку) 28 годин; 2) для учнів 5–9 класів (дітей підліткового віку) 38 годин; 3) для учнів 10 (11) класів (дітей юнацького віку) 5 годин. У статті визначено вісім умов ефективної реалізації технології соціального виховання дітей «Вчимося жити разом».

Ключові слова: фізичне, психічне, духовне, соціальне здоров'я, здоров'язбережувальна, життєва, комунікативна, правова, соціальна компетентність дітей, технологія соціального виховання особистості.

Nataliia SUSHYK

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Social Pedagogy and Pedagogy of Higher School, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Avenue, Lutsk, Ukraine, 43025
ORCID: 0000-0001-9878-9115

To cite this article: Sushyk, N. (2023). Formuvannia zdorov'iazberezhualnoi kompetentnosti ditei u realizatsii tekhnolohii sotsialnoho vykhovannia osobystosti "Vchymosia zhyty razom" [Formation of children health-preserving competence in the implementation of social personality education technology "Learning to Live Together"]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 3, 130–137, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.16>

**FORMATION OF CHILDREN HEALTH-PRESERVING COMPETENCE
IN THE IMPLEMENTATION OF SOCIAL PERSONALITY EDUCATION TECHNOLOGY
"LEARNING TO LIVE TOGETHER"**

The article defines the essence, structure, content, stages of health-preserving competence formation, features of social education technology «Learning to Live Together» for children of primary school age, adolescents, youth are substantiated: 1) purposeful; 2) modular; 3) group; 4) interactive. The purpose of the research is to substantiate the object, subject, purpose, task, structure, content, forms, methods, duration and conditions of effective implementation of children social education technology «Learning to Live Together». The object of the technology is children of primary school age,

adolescents and youth. The subjects of technology implementation are social pedagogues, teachers of general secondary education institutions, specialists in social work. The technology's goal and task are to develop and form an integrated set of children competencies (health-preserving, vital, communicative, legal and social) of primary school age, adolescents and youth. The structure and content of the technology consist of five modules: 1) «Human health»; 2) «Physical component of health»; 3) «Mental component of health»; 4) «Spiritual component of health»; 5) «Social component of health». Forms of technology implementation – training, training sessions. Methods of technology implementation: conversation, interactive presentation, informative message, video demonstration, brainstorming, discussion, debate, exercise method, group work, case method, projective drawing. The duration of the technology implementation involves conducting training classes throughout the year: 1) 28 hours for students of 1–4 grades (children of primary school age); 2) 38 hours for students of 5–9 grades (adolescents); 3) 5 hours for students of 10 (11) grades (youth). The article defines eight conditions for the effective implementation of children social education technology «Learning to Live Together».

Key words: physical, mental, spiritual, social health, health-preserving, vital, communicative, legal, social competence of children, technology of personality social education.

Актуальність проблеми. Згідно з нашою науковою позицією термін «**здоров'язбережувальна компетентність**» дітей ми трактуємо як «здатність активізувати, мобілізувати, ефективно застосувати інтегровану сукупність здоров'язбережувальних компетенцій у визначених умовах задля досягнення повного фізичного, психічного, духовного, соціального благополуччя особистості» (Сушик, 2021, с. 180).

На нашу думку, розвиток, формування здоров'язбережувальної компетентності дітей у реалізації технологій соціального виховання особистості передбачає такі послідовні етапи:

1. «Формування **цінності здоров'я, ціннісної орієнтації на розвиток, зміцнення, збереження, відновлення здоров'я, знань про** складники (фізичне, психічне, духовне, соціальне), фактори, рівні, критерії, показники **здоров'я**, складники, **норми, правила ведення здорового способу життя особистості**».

2. Формування **відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я інших людей**.

3. Формування **переконання розвивати, зміцнювати, зберігати, відновлювати власне здоров'я** в здійсненні різних видів життєдіяльності особистості.

4. Формування **умінь, навичок ведення здорового способу життя, відповідальної, безпечної поведінки особистості** щодо власного здоров'я та здоров'я інших людей.

5. Формування **здатності особистості застосувати інтегровану сукупність здоров'язбережувальних компетенцій** у визначених умовах (Сушик, 2021, с. 180)».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування здоров'язбережувальної компетентності дітей реалізується в таких технологіях соціального виховання особистості:

1) технології формування здорового способу життя дітей підліткового, юнацького віку з використанням методу «рівний – рівному» (Сушик, 2019, с. 91–95);

2) технології соціального виховання «Змінюючи життя» дітей і батьків, які перебувають у складних життєвих обставинах або мають найвищий ризик потрапляння у них (Sushyk, Karpinska, 2019, с. 148–152);

3) технології соціального виховання «Сходинки до твого здоров'я» дітей підліткового, юнацького віку (Сушик, 2021, с. 180–183).

Із метою визначення об'єкта, суб'єкта, мети, завдання, структури, змісту, форм, методів, тривалості реалізації технології соціального виховання дітей «Вчимося жити разом», ми вивчили та проаналізували: програми з розвитку соціальних навичок учнів початкової, основної, старшої школи у курсі «Основи здоров'я» (Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін., 2017).

Мета дослідження – обґрунтувати об'єкт, суб'єкт, мету, завдання, структуру, зміст, форми, методи, тривалість, умови ефективної реалізації технології соціального виховання дітей «Вчимося жити разом».

Виклад основного матеріалу дослідження. Технологія соціального виховання «Вчимося жити разом», спрямована на розвиток, формування фізично, психічно, духовно, соціально здорових дітей.

Технологія соціального виховання дітей «Вчимося жити разом» характеризується такими особливостями:

1. **Цілеспрямована** тому, що забезпечує розвиток, формування інтегрованої сукупності компетентностей (здоров'язбережувальної, життєвої, комунікативної, правової, соціальної) дітей молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку задля досягнення повного

фізичного, психічного, духовного, соціального благополуччя особистості.

2. **Модульна** тому, що структура технології передбачає використання п'яти змістових модулів, що є логічно завершеними частинами теоретичного та практичного виховного матеріалу, призначеного для розвитку, формування компетентностей (здоров'язбережувальної, правової, комунікативної, життєвої, соціальної) дітей молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку.

3. **Групова** тому, що технологія реалізується через групові форми соціального виховання дітей (оптимальна кількість учасників – 10–15 осіб): факультатив, факультативні заняття, тренінг, тренінгові заняття.

4. **Інтерактивна** тому, що технологія передбачає суб'єкт-суб'єктну взаємодію фахівців із соціальної роботи, соціальних педагогів, класних керівників, дітей з використанням інтерактивних методів соціального виховання особистості: бесіда, інформаційне повідомлення, мозковий штурм, дискусія, переконання, приклад, метод вправ, кейс-метод тощо.

Із метою ефективної реалізації технології соціального виховання «Вчимося жити разом» дітей молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку фахівцями із соціальної роботи, соціальними педагогами, педагогами закладів загальної середньої освіти, пропонуємо її характеристику на основі компетентнісного підходу (див. табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика технології соціального виховання «Вчимося жити разом» дітей молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку на основі компетентнісного підходу

№ з/п	Компоненти технології	Характеристика компонентів технології
1	2	3
1.	Об'єкт технології	учні 1-11 класів (діти молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку) закладів загальної середньої освіти
2.	Суб'єкти реалізації технології	фахівці із соціальної роботи, соціальні педагоги, педагоги закладів загальної середньої освіти
3.	Мета технології	розвиток, формування фізично, психічно, духовно, соціально здорових дітей
4.	Завдання технології	розвиток, формування компетентностей (здоров'язбережувальної, правової, комунікативної, життєвої, соціальної) дітей молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку
5.	Структура технології	Модуль 1. «Здоров'я людини» Модуль 2. «Фізична складова здоров'я» Модуль 3. «Психічна складова здоров'я» Модуль 4. «Духовна складова здоров'я» Модуль 5. «Соціальна складова здоров'я»
6.	Зміст технології	1) формування здоров'язбережувальної компетентності (Sushyk, 2021, с. 894) дітей молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку:
	Тема 1. «Самооцінка і здоров'я людини».	цінність здоров'я людини
	Тема 7. «Стосунки і здоров'я» (для учнів 6 кл.).	ціннісна орієнтація розвиток, збереження, зміцнення, відновлення здоров'я людини
	Тема 5. «Настрій і почуття» (для учнів 1 кл.).	знання сутність, складові, показники здоров'я (фізичне, психічне, духовне, соціальне) та здорового способу життя;
	Тема 3. «Стрес і психологічна рівновага».	та здорового способу життя;
	Тема 4. «Керування стресами».	сутність, види, етапи виникнення емоцій, почуттів особистості
	Тема 5. «Стреси екстремальних ситуацій» (для учнів 7 кл.).	переконавання відповідальне ставлення до здоров'я
	Тема 5. «Емоційна саморегуляція» (для учнів 9 кл.).	уміння, навички дотримання здорового способу життя (раціональне планування режиму дня, здоровий сон, збалансоване харчування, активна рухова діяльність тощо); відповідальної, безпечної поведінки в ситуаціях ризику для здоров'я
		здатність відповідально, безпечно поводитися в життєвих ситуаціях

1	2	3	
	<p>Вступне заняття тренінгу. «Знайомство зі школою» (для учнів 1 кл.)</p> <p>Вступне заняття тренінгу. Ознайомлення із правилами (для учнів 2-4 кл.).</p> <p>Тема 1. «Права та обов'язки дитини» (для учнів 2 кл.).</p> <p>Вступне заняття тренінгу. «Вчимося жити разом» (для учнів 5-9 кл.)</p> <p>Вступне заняття тренінгу. «Вчимося жити разом» (для учнів 10 (11) кл.).</p>	<p>2) формування правової компетентності (Sushyk, 2021, с. 894) дітей молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку:</p> <p>цінність</p> <p>ціннісна орієнтація</p> <p>знання</p> <p>переконання</p> <p>уміння, навички</p> <p>здатність</p>	<p>права людини і дитини</p> <p>реалізація прав людини і дитини</p> <p>правоздатність, види, зміст прав дитини; дієздатність, правові норми, правила, обов'язок, відповідальність, види відповідальності малолітньої та неповнолітньої дитини</p> <p>дотримуватися норм і правил поведінки в різних життєвих ситуаціях</p> <p>реалізувати, захищати свої права</p> <p>відповідально поводитися згідно з правовими нормами і правилами в різних життєвих ситуаціях</p>
	<p>Тема 3. «Наука спілкування» (для учнів 2 кл.).</p> <p>Тема 3. «Як стати толерантним».</p> <p>Тема 4. «Школа спілкування».</p> <p>Тема 5. «Уміння слухати».</p> <p>Тема 6. «Як залагодити конфлікт» (для учнів 3 кл.).</p> <p>Тема 2. «Ми – особливі».</p> <p>Тема 3. «Про почуття і співчуття».</p> <p>Тема 4. «Що сприяє порозумінню між людьми».</p> <p>Тема 6. «Спілкування з дорослими».</p> <p>Тема 7. «Спілкування з однолітками» (для учнів 5 кл.).</p> <p>Тема 4. «Ефективне спілкування».</p> <p>Тема 5. «Стилі спілкування».</p> <p>Тема 6. «Навички спілкування».</p> <p>Тема 8. «Види і наслідки конфліктів».</p> <p>Тема 9. «Як залагодити конфлікт» (для учнів 6 кл.).</p> <p>Тема 2. «Синергія стосунків».</p> <p>Тема 6. «Конструктивне розв'язання конфліктів» (для учнів 7 кл.).</p> <p>Тема 2. «Рівноправне спілкування» (для учнів 8 кл.).</p> <p>Тема 6. «Спілкування і розбудова стосунків» (для учнів 9 кл.).</p> <p>Тема 2. «Ефективне спілкування».</p> <p>Тема 3. «Запобігання конфліктам та їх розв'язання».</p> <p>Тема 4. «Як стати миротворцем» (для учнів 10 (11) кл.).</p>	<p>3) формування комунікативної компетентності (Sushyk, 2021, с. 894) дітей молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку:</p> <p>цінність</p> <p>ціннісна орієнтація</p> <p>знання</p> <p>переконання</p> <p>уміння, навички</p> <p>здатність</p>	<p>спілкування</p> <p>толерантне, ефективне спілкування</p> <p>сутність, структура, принципи, види, функції, стилі спілкування; дискримінація, упереджене ставлення, толерантність; причини виникнення, стадії розвитку конфліктів, стратегії, методи, засоби їх ефективного розв'язання</p> <p>толерантне, ефективне спілкування з однолітками та іншими людьми</p> <p>ефективно застосовувати стилі, вербальні та невербальні засоби спілкування; встановлювати психологічний контакт зі співрозмовником; активно слухати співрозмовника; здійснювати переконливий вплив на нього; співчувати та співпереживати; працювати в команді, поважати особисті якості інших людей; попереджати, конструктивно розв'язувати конфлікти</p> <p>толерантно, ефективно спілкуватися з однолітками та іншими людьми</p>

Продовження таблиці 1

1	2	3	
	<p>Тема 4. «Неповторність людини».</p> <p>Тема 6. «Вчимося приймати рішення» (для учнів 1 кл.).</p> <p>Тема 7. «Характер людини».</p> <p>Тема 8. «Самооцінка характеру» (для учнів 3 кл.).</p> <p>Тема 3. «Самооцінка і поведінка людини».</p> <p>Тема 4. «Шануй себе та інших» (для учнів 4 кл.).</p> <p>Тема 1. «Ти – особливий».</p> <p>Тема 5. «Упевнена поведінка» (для учнів 5 кл.).</p> <p>Тема 2. «Вчимося приймати рішення» (для учнів 6 кл.).</p> <p>Тема 1. «Розбудова самооцінки» (для учнів 7 кл.).</p> <p>Тема 1. «Характер людини».</p> <p>Тема 2. «Цінності – основа характеру».</p> <p>Тема 3. «Самооцінка характеру».</p> <p>Тема 4. «Самовизначення і вибір професії» (для учнів 9 кл.).</p> <p>Тема 1. «Як досягнути мети» (для учнів 10 (11) кл.).</p>	4) формування життєвої компетентності (Sushyk, 2021, с. 894)	
		дітей молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку:	
		цінність	життя людини
		ціннісна орієнтація	успішне, щасливе життя
		знання	особистість, індивідуальність, сутність, види, методи формування об'єктивної самооцінки, задатки, здібності, якості, перспективи, самовизначення, самореалізація, успіх
переконавання	життєве самовизначення, успішна самореалізація особистості		
уміння, навички	самопізнання; самооцінки через позитивне ставлення до себе та інших людей; визначати та реалізовувати життєві цілі; приймати відповідальні рішення; ефективно розв'язувати життєві завдання		
здатність	досягати успіху в різних життєвих ситуаціях		
	<p>Тема 1. «Моя родина» (для учнів 1 кл.).</p> <p>Тема 2. «Дружна родина» (для учнів 2 кл.).</p> <p>Тема 2. «Дружна родина» (для учнів 3 кл.).</p> <p>Тема 1. «Стать і статеві ролі» (для учнів 8 кл.).</p>	5) формування соціальної компетентності (Sushyk, 2021, с. 894–895) дітей молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку:	
		цінність	сім'я
		ціннісна орієнтація	благополучна сім'я
		знання	ознаки, функції благополучної сім'ї, соціальні та гендерні ролі, права, обов'язки членів сім'ї, рівноправне партнерство, моральна, матеріальна відповідальність в сім'ї
		переконавання	відповідальне ставлення до сім'ї, власних почуттів і почуттів інших людей
		уміння, навички	будувати партнерські стосунки в сім'ї, рівноправно розподіляти обов'язки та відповідальність між подружжям, батьками
		здатність	створити благополучну сім'ю
		цінність	дружба
		ціннісна орієнтація	безкорисна дружба
		знання	дружба, вибір друзів, дружні взаємини, спілкування з друзями
переконавання	відповідальність за розвиток та збереження дружби		
уміння, навички	будувати безкорисні дружні взаємини з людьми, засновані на спільних інтересах і захопленнях, довірі, щирості, доброзичливості, взаємній допомозі та підтримці		
здатність	толерантно спілкуватися з друзями та приятелями		
7.	Форми реалізації технології	Групові форми соціального виховання дітей: факультатив, факультативні заняття, тренінг, тренінгові заняття (Sushyk, 2021, с. 908–909)	
8.	Методи реалізації технології	Методи соціального виховання дітей: бесіда, інтерактивна презентація, інформаційне повідомлення, демонстрація відео, мозковий штурм, дискусія, дебати, метод вправ, робота в групах, кейс-метод (Sushyk, 2021, с. 914–916), проективне малювання	

1	2	3
9.	<i>Тривалість реалізації технології</i>	1) для учнів 1–4 класів (дітей молодшого шкільного віку) 28 годин, з них: 7 год. – 1 кл., 7 год. – 2 кл., 9 год. – 3 кл., 5 год. – 4 кл. 2) для учнів 5–9 класів (дітей підліткового віку) 38 годин, з них: 8 год. – 5 кл., 11 год. – 6 кл., 7 год. – 7 кл., 5 год. – 8 кл., 7 год. – 9 кл.; 3) для учнів 10 (11) класів (дітей юнацького віку) 5 годин.
10.	Навчально-методичне забезпечення технології	1. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін. Вчимося жити разом. Програма з розвитку соціальних навичок учнів початкової школи у курсі «Основи здоров'я». Київ : Видавництво «Алатон», 2017. 32 с. URL: https://drive.google.com/file/d/0Bzt9FAqrO9WcWnJkNnRjSVNVRVzg/view (дата звернення: 25.05.2023). 2. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін. Вчимося жити разом. Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (початкова школа). Київ : Видавництво «Алатон», 2017. 232 с. URL: https://drive.google.com/file/d/0Bzt9FAqrO9WcdFNsRXpQOWIzUm8/view (дата звернення: 25.05.2023). 3. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін. Вчимося жити разом. Практикум для учнів з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (початкова школа). Київ : Видавництво «Алатон», 2017. 160 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1Cfd5XTEPRpgvH6ipXjW73DQqCtTmOF9/view (дата звернення: 25.05.2023). 4. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін.. Вчимося жити разом. Програма з розвитку соціальних навичок учнів основної та старшої школи у курсі «Основи здоров'я». Київ : Видавництво «Алатон», 2017. 32 с. URL: https://drive.google.com/file/d/0Bzt9FAqrO9WcanB6Mko1aThWQU0/view (дата звернення: 25.05.2023). 5. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін. Вчимося жити разом. Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і старша школа). Київ : Видавництво «Алатон», 2017. 376 с. URL: https://drive.google.com/file/d/0Bzt9FAqrO9WcTndW0EhXbE56cUE/view (дата звернення: 25.05.2023). 6. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін. Вчимося жити разом. Практикум для учнів з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і старша школа). Київ : Видавництво «Алатон», 2017. 272 с. URL: https://drive.google.com/file/d/0Bzt9FAqrO9WcY3h5bm9CZVFzVFk/view (дата звернення: 25.05.2023).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Ефективна реалізація технології соціального виховання дітей «Вчимося жити разом» залежить від урахування таких умов:

1) рівня професійної компетентності суб'єктів реалізації цієї технології (фахівці із соціальної роботи, соціальних педагогів, педагогів закладів загальної середньої освіти);

2) вікових особливостей дітей молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку;

3) індивідуальних особливостей (цінності, ціннісні орієнтації, знання, уміння, навички, здібності, якості) дітей молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку;

4) діагностики рівня сформованості компетентностей (здоров'язбережувальної, правової, комунікативної, життєвої, соціальної) дітей молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку на початковому, основному, завершальному етапах;

5) ефективної суб'єкт-суб'єктної взаємодії фахівців із соціальної роботи, соціальних педагогів, педагогів закладів загальної середньої освіти, дітей молодшого шкільного, підліткового, юнацького віку;

6) оптимальної кількості учасників цільових груп (10–15 осіб);

7) ефективного, оптимального проведення факультативу, факультативних занять, тренінгу, тренінгових занять, застосування методів, прийомів, засобів соціального виховання дітей;

8) оптимального навчально-методичного, технічного, матеріального забезпечення групової та індивідуальної роботи учасників цільових груп.

Перспективи подальших досліджень передбачають обґрунтування розвитку, формування лідерської компетентності дітей у реалізації технологій соціального виховання особистості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Sushyk N. S., Karpinska N. V. Chapter 7 competence approach in technologies implementation of the children and parents social education who are in difficult life circumstances or have the highest risk of getting into them. *Methodological culture of an educator: history and modernity* : collective monograph / O. V. Kvas, O. Nevmerzhytska, M. V. Pahuta, I. O. Stashevska. Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2019. P. 142–155. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/36> (дата звернення: 25.05.2023).

2. Sushyk Nataliia Competent approach to realization of technology of social education of personality. *Innovative Approaches to Ensuring the Quality of Education, Scientific Research and Technological Processes* : monograph / edited by Magdalena Gawron-Łapuszek, Yana Suchukova. Katowice : Publishing House of University of Technology, 2021. P. 893–916, 1219. URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/3ae54f97de8a1480cfb229660e616f25.pdf> (дата звернення: 25.05.2023).
3. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін. Вчимося жити разом. Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (початкова школа). Київ : Видавництво «Алатон», 2017. 232 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bzt9FAqrO9WcdFNsRXpQOWIzUm8/view> (дата звернення: 25.05.2023).
4. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін. Вчимося жити разом. Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і старша школа). Київ : Видавництво «Алатон», 2017. 376 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bzt9FAqrO9WcTndW0EhXbE56cUE/view> (дата звернення: 25.05.2023).
5. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін. Вчимося жити разом. Практикум для учнів з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (початкова школа). Київ : Видавництво «Алатон», 2017. 160 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Cfd5XTEPRpgvH6ipXjW73DQqCtTmOF9/view> (дата звернення: 25.05.2023).
6. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін. Вчимося жити разом. Практикум для учнів з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і старша школа). Київ : Видавництво «Алатон», 2017. 272 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bzt9FAqrO9WcY3h5bm9CZVFzVFk/view> (дата звернення: 25.05.2023).
7. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін. Вчимося жити разом. Програма з розвитку соціальних навичок учнів початкової школи у курсі «Основи здоров'я». Київ : Видавництво «Алатон», 2017. 32 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bzt9FAqrO9WcWnJkNnRjSVNRVzg/view> (дата звернення: 25.05.2023).
8. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін. Вчимося жити разом. Програма з розвитку соціальних навичок учнів основної та старшої школи у курсі «Основи здоров'я». Київ : Видавництво «Алатон», 2017. 32 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bzt9FAqrO9WcanB6Mko1aThWQU0/view> (дата звернення: 25.05.2023).
9. Сушик Н. С. Компетентнісний підхід у реалізації технології формування здорового способу життя дітей підліткового та юнацького віку з використанням методу «рівний – рівному». *Нова педагогічна думка*. Рівне, 2019. № 4 (100). С. 91–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2019_4_21 (дата звернення: 25.05.2023).
10. Сушик Н. С. Формування здоров'язбережувальної компетентності особистості у реалізації технологій соціального виховання дітей підліткового та юнацького віку. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2021. Випуск 32. Т. 1. С. 180–183. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/32/part_1/41.pdf (дата звернення: 25.05.2023).

REFERENCES:

1. Sushyk N. S., Karpinska N. V. (2019). Chapter 7 competence approach in technologies implementation of the children and parents social education who are in difficult life circumstances or have the highest risk of getting into them. *Methodological culture of an educator: history and modernity* : collective monograph / O. V. Kvas and others. Lviv-Toruń : Liha-Pres, P. 142–155. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/36> (date of application: 25.05.2023). [in English].
2. Sushyk N. (2021). Competent approach to realization of technology of social education of personality. *Innovative Approaches to Ensuring the Quality of Education, Scientific Research and Technological Processes* : monograph // *Innovative Approaches to Ensuring the Quality of Education, Scientific Research and Technological Processes* / edited by M. Gawron-Łapuszek, Y. Suchukova. Katowice : Publishing House of University of Technology, P. 893–916. URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/3ae54f97de8a1480cfb229660e616f25.pdf> (date of application: 25.05.2023). [in English].
3. Learning to Live Together : manual for teacher of social development skills in the course «Health Education» (elementary school) (2017). / T. V. Vorontsova and others. Kyiv : Alaton, 232 p. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bzt9FAqrO9WcdFNsRXpQOWIzUm8/view> (date of application: 25.05.2023). [in Ukrainian].
4. Learning to Live Together : manual for teacher of social development skills in the course «Health Education» (primary and higher school) (2017). / T. V. Vorontsova and others. Kyiv : Alaton, 376 p. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bzt9FAqrO9WcTndW0EhXbE56cUE/view> (date of application 25.05.2023). [in Ukrainian].
5. Learning to Live Together : manual for students of social development skills in the course «Health Education» (elementary school). (2017). / T. V. Vorontsova and others. Kyiv : Alaton, 160 p. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Cfd5XTEPRpgvH6ipXjW73DQqCtTmOF9/view> (date of application: 25.05.2023). [in Ukrainian].
6. Learning to Live Together : manual for students of social development skills in the course «Health Education» (primary and higher school) (2017). / T. V. Vorontsova and others. Kyiv : Alaton, 272 p. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bzt9FAqrO9WcY3h5bm9CZVFzVFk/view> (date of application: 25.05.2023). [in Ukrainian].

7. Learning to Live Together : program of the development of social skills of the primary school students in the course «Health Education» (2017). / T. V. Vorontsova and others. Kyiv : Alaton, 32 p. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bzt9FAqrO9WcWnJkNnRjSVNRVzg/view> (date of application: 25.05.2023). [in Ukrainian].

8. Learning to Live Together : program of the development of social skills of the primary and higher school students in the course «Health Education» (2017). / T. V. Vorontsova and others. Kyiv : Alaton, 32 p. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bzt9FAqrO9WcanB6Mko1aThWQU0/view>. (date of application: 25.05.2023). [in Ukrainian].

9. Sushyk N. S. (2019). Competence approach in the implementation of the healthy lifestyle formation of the teenagers and youth using the «equal to equal» method. *Nova pedahohichna dumka*. Rivne, № 4 (100). P. 91–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2019_4_21 (date of application: 25.05.2023). [in Ukrainian].

10. Sushyk N. S. (2021). The formation of health of conservation competence of the individual in the implementation of technologies of the social education of the teenagers and the youth. *Innovatsiyyna pedahohika*. Odessa, Issue 32. Vol. 1. P. 180–183. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/32/part_1/41.pdf (date of application: 25.05.2023). [in Ukrainian].